

Кафедра англійської філології

Ковальчук Л. В., Пожарська Н. В., Чарікова І. В., Юшак В. М.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ПРАКТИКА

Методичні рекомендації

ЛУЦЬК 2025

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра англійської філології

Ковальчук Л. В., Пожарська Н. В., Чарікова І. В., Юшак В. М.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ПРАКТИКА

Методичні рекомендації

ЛУЦЬК

2025

УДК 81'25(072)

Затверджено на засіданні методичної комісії Факультету іноземної філології, протокол № 4 від "03 " грудня 2025 р.

Затверджено на засіданні методичної ради Волинського національного університету імені Лесі Українки, протокол № 4 від "17" грудня 2025 р.

Рецензент:

Гончар Катерина Леонідівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей

УДК 81'25(072)

Ковальчук Л. В., Пожарська Н. В., Чарікова І. В., Юшак В. М. Перекладацька практика: методичні рекомендації. Луцьк. 2025. 36 с.

Методичні рекомендації визначають основні положення щодо організації та проведення перекладацької практики студентів рівня "бакалавр", а також встановлюють вимоги до оформлення та складання звітної документації. Мета видання – сприяти самостійній діяльності студентів у сфері перекладу, допомагати їм здобути практичні навички та забезпечити єдині стандарти оцінювання результатів практики

Методичні рекомендації призначено для здобувачів освіти факультету іноземної філології.

ПЕРЕДМОВА

У сучасному світі, де міжнародні зв'язки та обмін інформацією між носіями різних мов стали невід'ємною частиною життя, важливим завданням університетів є підготовка фахівців, які володіють кількома мовами та здатні виступати посередниками у міжмовному спілкуванні. Перекладачі відіграють ключову роль у сприянні порозумінню між людьми, що говорять різними мовами, допомагаючи подолати мовні бар'єри та налагоджувати міжкультурні зв'язки. Практична перекладацька діяльність є важливою складовою підготовки здобувачів освіти, оскільки дає їм можливість застосувати знання, здобуті під час теоретичних курсів з перекладознавства та суміжних дисциплін, а також розвинути практичні навички, набуті під час занять із перекладу. Ефективне поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю, а також інтеграція сучасних наукових досягнень у навчальний процес, є важливими аспектами формування компетентних перекладачів, здатних успішно долати різноманітні труднощі під час перекладу.

Методичні рекомендації з освітнього компоненту "Перекладацька практика" окреслюють основні принципи організації та проведення практики для студентів рівня бакалаврат, а також визначають права й обов'язки студентів і керівників практики з боку університету і підприємств-партнерів. Вони охоплюють ключові аспекти роботи перекладача, включаючи психологічні та етичні питання, а також містять інформацію про сучасні технології перекладу, програми для збереження перекладацької пам'яті та різноманітні інформаційні ресурси. Крім того, у рекомендаціях визначені критерії оцінювання практики, що враховують якість перекладу та рівень підготовки звітної документації, такої як щоденник практики, термінологічний словник і звіт про проходження практики. Додаткові матеріали допомагають студентам правильно підготувати звітну документацію та застосовувати набуті знання для виконання спеціальних завдань

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ БАКАЛАВРІВ IV КУРСУ

Загальні положення

Організація та проведення виробничої перекладацької практики здійснюється відповідно до **Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки** https://hel1.your-objectstorage.com/vnustorage/s3fs-public/File/2024/11/2024-polozhennya_pro_praktyku-1.pdf .

Підставою для направлення студентів на практику є наказ ректора (розпорядження декана факультету для здобувачів освіти заочної форми навчання).

Форма проходження практики (очна, дистанційна або змішана) визначається кафедрою та погоджується з керівником практики відповідно до чинного Положення.

Перекладацька виробнича перекладацька практика передбачена навчальним планом підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня, денної і заочної форми здобуття освіти та проводиться на 4 курсі у першому семестрі (7 семестр).

Згідно з навчальним планом, виробнича перекладацька практика має обсяг 4 кредити ЄКТС, що становить 120 годин, та завершується заліком.

Перекладацька практика є обов'язковою складовою освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Філологія» (освітня програма / спеціалізація «Переклад»). Практика спрямована на закріплення теоретичних знань і формування практичних навичок письмового перекладу в умовах, максимально наближених до професійної діяльності перекладача.

Практика покликана забезпечити інтеграцію фахових компетентностей, сформованих у процесі вивчення перекладознавчих, мовних і професійно орієнтованих дисциплін.

Мета перекладацької практики

Мета проведення перекладацької практики полягає у закріпленні та поглибленні знань, отриманих під час вивчення теоретичних лінгвістичних дисциплін, а також у розвитку та вдосконаленні перекладацьких навичок через практичну діяльність. Вона реалізується поетапно для забезпечення актуалізації теоретичних і практичних знань і вмінь студентів відповідно до їхнього освітньо-кваліфікаційного рівня ("бакалавр").

Завдання перекладацької практики

Завдання перекладацької практики студентів включають:

- закріплення, поглиблення та розширення теоретичних і практичних знань, здобутих під час вивчення освітніх компонентів з перекладознавства та роботи з спеціалізованою літературою;
- освоєння сучасних методів і форм організації перекладацької діяльності;
- формування професійних навичок у письмовому перекладі на основі отриманих знань;
- розвиток практичних умінь у письмовому перекладі, зокрема аналізу тексту, технік оформлення перекладів, цитування та посилань;
- навчання приймати самостійні рішення у реальних умовах роботи;
- закріплення навичок редагування перекладів;
- сприяння формуванню професійної перекладацької компетенції; вдосконалення навичок роботи з САТ-програмами та пошуку інформації;
- виховання потреби у безперервному оновленні та удосконаленні знань і навичок для творчого застосування у практичній діяльності

Зміст перекладацької практики студентів IV курсів

Загалом, перекладацька практика здобувачів освіти розглядається як завершальний етап підготовки фахівця, який проводиться лише за умов наявності у здобувачів освіти хоча б часткового рівня теоретичних знань. За

навчальним планом, така практика здійснюється на четвертому курсі за програмою бакалаврату. В процесі практики викладач-керівник виконує функції організаційного, методичного та контролюючого характеру, тоді як керівники від підприємств забезпечують організацію роботи здобувачів освіти на базах практики, а також їх супроводжують у процесі виконання завдань.

Тривалість і характер практики для здобувачів освіти різних курсів визначаються відповідно до навчального плану і можуть тривати від двох до шести тижнів; практика може бути або навчальною, або виробничою. Під час проходження практики здобувачі освіти самостійно виконують письмові переклади різних спеціалізованих текстів (наприклад, науково-технічних, комерційних тощо) з іноземної мови на державну і навпаки, використовуючи різноманітні джерела інформації – друковані та електронні словники, енциклопедії, ресурси Інтернету, а також застосовують комп'ютерні програми перекладацької пам'яті.

Протягом практики здобувачі освіти не лише поглиблюють і закріплюють теоретичні знання, а й удосконалюють практичні навички, а також збирають і опрацьовують матеріал для майбутніх магістерських досліджень. Від умінь поєднувати професійні навички перекладача та психологічні якості залежить успішність його роботи.

Перекладач може працювати у різних сферах, оскільки його роль виходить за межі простої мовної підготовки. Це не лише фахівець з іноземної філології, який володіє фонетикою, граматикою та лексикою іноземної мови, а й той, хто добре розуміється на соціолінгвістичних особливостях міжнаціональних відмінностей, швидко опановує знання з різних галузей, у яких здійснює переклад.

Для підготовки високоякісних фахівців перекладацька практика студентів проходить у максимально наближених до реальних умовах. Спілкуючись із досвідченими перекладачами та носіями іноземної мови під час практики, студенти отримують не лише теоретичні знання, а й цінний практичний досвід роботи.

Організація діяльності студентів-перекладачів під час практики

Процес перекладацької діяльності студентів під час проходження практики складається з трьох основних етапів.

Перший етап (триває 2-3 дні) передбачає ознайомлення та підготовку:

1) Здобувачі освіти беруть участь у настановній конференції з перекладацької практики, де отримують повну інформацію про її зміст, тривалість і вимоги до звітності, зокрема щодо оформлення щоденника, звіту та словника. Також знайомляться з керівниками від кафедри і отримують графік консультацій;

2) Знайомляться з керівниками від підприємства, де проходить практика (якщо вона виробнича), і отримують завдання на період практики;

3) Вивчають особливості діяльності підприємства та аналізують схожий матеріал державною мовою;

4) Складають попередній словник спеціальних термінів;

5) Консультуються з досвідченими перекладачами, які працюють на базі підприємства.

Зверніть увагу! Час перебування здобувачів освіти на практиці регулюється робочим графіком бази – не менше 6 годин щодня.

Другий етап (основний) включає активну роботу:

1) Здобувачі освіти виконують переклади спеціалізованих текстів;

2) Щотижня вони відвідують консультації з керівником від університету, під час яких здають заплановану частину перекладу (близько 10 000 знаків) і отримують рекомендації та зауваження;

3) Складають розширений словник спеціальних термінів із коментарями, відповідно до сфери знань – економіки, юриспруденції, металургії, хімії, медицини, фармакології, лінгвістики тощо.

Третій, заключний етап, передбачає підготовку та здачу звітної документації:

1) Виконують переклади спеціалізованих текстів з англійської та другої іноземної мови на державну мову, а також з державної мови на іноземну (по одному зразку, з прихованими особистими даними);

- 2) Ведуть щоденник перекладацької практики (зразок додається).
- 3) Підготовлюють і подають звіт про проходження практики у довільній формі.
- 4) Отримують характеристику студента-практиканта, підписану і засвідчену печаткою організації, де він проходив практику;
- 5) Складають глосарій із 100 термінів англійською і українською мовами.

Завершення практики відбувається на підсумковій конференції, де керівники підсумовують результати роботи здобувачів освіти, обговорюють організаційні моменти, труднощі та проблеми, з якими стикалися під час проходження практики, а здобувачі освіти демонструють презентації і звітують про проходження практики і діляться своїми враженнями.

Таблиця 1

Структура та розподіл годин перекладацької практики	
Письмовий переклад текстів різних жанрів і тематик	70 годин
Редагування та аналіз власних перекладів	20 годин
Укладання тематичного глосарію	15 годин
Ведення щоденника практики та підготовка підсумкового звіту	15 годин

Загальний обсяг виробничої перекладацької практики становить **120 годин (4 кредити ЄКТС)** і передбачає такий орієнтовний розподіл видів діяльності:

Основні професійно-перекладацькі уміння і навички здобувачів освіти

Під час проходження перекладацької практики здобувачі освіти мають здобути перш за все такі професійно-перекладацькі навички:

Конструктивно-планувальні навички: отримавши індивідуальне завдання від керівника від кафедри та матеріали для перекладу від керівника базового підприємства, здобувач освіти планує свою діяльність відповідно до трьох етапів практики (див. вище). Це включає визначення тривалості перекладу, вибір засобів для його виконання, пошук мовної та фахової інформації, консультації з

фахівцями, спостереження за виробничими процесами, а також встановлення термінів редагування та здачі роботи.

Комунікативні навички: вміння спілкуватися з керівниками практики, перекладачами, що працюють на базі підприємства, а також з іноземними партнерами. Необхідно бути нейтральним і вмілим посередником у міжмовному спілкуванні, проявляючи знання не лише мов, а й національно-культурних особливостей різних країн.

Професійні перекладацькі навички: здатність виконувати адекватний письмовий переклад спеціалізованих текстів у сферах економіки, юриспруденції, науки і техніки. Володіння комп'ютерними програмами перекладацької пам'яті, технічними та термінологічними словниками, довідковими джерелами, картами, енциклопедіями, Інтернет-ресурсами та іншими інформаційними засобами. Також до навичок належить складання оглядів, рефератів, анотацій статей і презентацій.

Дослідницькі навички: пошук необхідної інформації відповідно до тематики перекладу, вивчення технологічних процесів, обладнання, діяльності та наукових результатів у галузях, з яких здійснюється переклад.

За результатами практики здобувачі освіти повинні засвоїти:

- сучасні досягнення у теорії та практиці перекладу різних функціональних стилів;
- методи та прийоми досягнення адекватності перекладу;
- новітні технології у сфері перекладу;
- вимоги до оформлення письмових перекладів економічних, юридичних і науково-технічних текстів;
- основи організації роботи перекладацьких установ;
- загальні відомості про науки, що пов'язані з перекладацькою діяльністю.

Протягом практики здобувачі освіти розвивають і вдосконалюють навички самостійного виконання якісного перекладу спеціалізованих текстів у галузях економіки, юриспруденції, науки і техніки, тощо.

Основні психологічні якості здобувачів освіти-перекладачів

Серед ключових психологічних характеристик професійного перекладача виділяють мовленнєву реактивність, перекладацьку пам'ять, здатність до переключення між мовами, психологічну сталість, контактність та інтелігентність.

Мовленнєва реактивність – це швидкість сприйняття чужої мови та її швидке відтворення рідною. Якщо ця здатність є природною, її потрібно систематично розвивати; у разі відсутності такої швидкості рекомендується уникати усного перекладу.

Перекладацька пам'ять – це гнучка, професійно організована пам'ять, що дозволяє засвоювати великий обсяг інформації та ефективно її забувати, а також зберігати значний лексичний запас. Здатність до переключення між мовами є важливою під час перекладу, особливо для студентів, які роблять перші кроки у цьому навичці.

Психологічна сталість – це витриманість і здатність знаходити вихід із складних ситуацій, що формується через самовдосконалення.

Контактність – прагнення до спілкування з іншими, що сприяє встановленню міжкультурних зв'язків і розумінню культурних особливостей обох сторін.

Інтелігентність передбачає "живий розум" і творчий підхід, що забезпечує застосування широких знань у потрібний момент.

Психологічні аспекти діяльності перекладача розглядаються через способи дії – проєктивні, конструктивні, організаційні та комунікативні, які реалізуються у вигляді стратегій, зокрема проєктивних, що базуються на когнітивних моделях ситуацій і репрезентацій тексту, що дозволяє прогнозувати та вибирати адекватні перекладацькі прийоми.

Проєктивні стратегії охоплюють когнітивний аспект вихідного тексту та його відображення у перекладі, базуючись на двомовних та енциклопедичних знаннях перекладача. Когнітивний план вихідного тексту формується у свідомості перекладача через репрезентацію тексту та створення моделі ситуації, яка зберігається в епізодичній пам'яті та має цілісну структуру, організовуючи інформацію на основі досвіду перекладача. Модель ситуації слугує основою для

забезпечення когерентності як на локальному, так і на глобальному рівнях вихідного тексту. Важливим є збіг текстової репрезентації з ментальними моделями, що містяться у свідомості перекладача. Це дозволяє йому формувати знання у вигляді моделі ситуації та прогнозувати наступну порцію інформації. Для ефективної реалізації проєктивної стратегії перекладач повинен мати не лише особисті моделі, сформовані досвідом, а й соціально значущі сценарії, характерні для культури мови вихідного тексту. Реалізація цих стратегій відбувається через професійну комунікативно-посередницьку діяльність із використанням двомовних словників, культурознавчих посібників та особистого культурного досвіду.

Комунікативний успіх перекладу залежить від проєктивних стратегій, які сприяють вибору відповідного методу, прийому перекладу та визначенню перекладацьких одиниць. Ці стратегії займають важливе місце у процесі перекладу, оскільки перекладач намагається не лише створити свою модель ситуації оригінального тексту, а й узгодити її з намірами автора та сприймачем перекладу. З цієї точки зору, він оцінює вихідний текст з позиції його прагматичних функцій, які мають бути коректно трансформовані у текст перекладу для досягнення адекватного комунікативного ефекту. В результаті реалізації комунікативних стратегій обирається спосіб передачі вихідної інформації, що забезпечує створення перекладеного тексту з відповідним впливом на цільову аудиторію. Основний акцент у цьому процесі робиться не на мовній структурі вихідного тексту, а на його змісті та емоційно-естетичному значенні. Організаційні стратегії перекладацького процесу полягають у передачі ситуативних аспектів вихідного тексту у похідний. За допомогою цих стратегій перекладач організовує свою діяльність, обираючи альтернативні (синонімічні) способи вираження одного й того ж значення перекладацької одиниці. Такий вибір базується на функціональному стилі тексту та типі вихідної інформації (когнітивної, емоційної, естетичної). У процесі застосування цих стратегій перекладач встановлює стилістичну єдність між вихідним і перекладеним текстами, підбираючи слова, характерні для певного жанру, та адекватно передаючи модель ситуації дискурсу.

Конструктивні стратегії активізуються на фінальній стадії перекладацького процесу – під час синтезу похідного тексту, що базується на результатах попередніх стратегій. Вони дозволяють перекладачу передати комунікативний ефект оригіналу через різноманітні лексичні та граматичні трансформації.

Одним із ключових аспектів підготовки майбутніх перекладачів є рефлексивна компонента їх професійного розвитку. Коли перекладач підходить до роботи творчо та одночасно аналізує свої дії, зменшується ймовірність виникнення непередбачуваних ситуацій у професійній діяльності. Психологічні дослідження визначають рефлексію як усвідомлення людиною того, як її сприймають, розуміють і оцінюють інші, а також як процес самооцінки своєї діяльності.

Рефлексивна підготовка перекладача полягає у здатності здобувачів освіти самостійно оцінювати та контролювати рівень своєї професійної підготовки відповідно до зразкових стандартів; у розумінні ролі перекладача для суспільства; у відповідальності за результати своєї роботи; а також у самопізнанні, самореалізації та розвитку самоповаги, позитивного ставлення до себе і усвідомленні своєї важливості. Самооцінка здобувача освіти безпосередньо впливає на його ставлення до себе і може сприяти або, навпаки, заважати розвитку його особистості. Важливо, щоб здобувач освіти постійно критично аналізував свої дії, оцінював свої можливості стати кваліфікованим фахівцем, виявляв індивідуальні здібності та нахили, а також визначав цінності, що мають значення для його професійного зростання.

2. ПРАВА І ОBOB'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ-ПРАКТИКАНТА

Здобувачі освіти-практиканти *мають право* на консультації з керівниками практики як від кафедри, так і від базового підприємства щодо всіх аспектів проходження перекладацької практики. Вони можуть використовувати необхідні ресурси, обладнання та документацію для забезпечення високої якості

перекладацької діяльності, а також отримувати поради від досвідчених перекладачів, що працюють на базовому підприємстві. Крім того, здобувачі освіти мають право отримати повну інформацію про етапи звітування, форми звітності, строки подання повного комплексу звітних документів і критерії оцінювання практики. Також вони можуть подавати пропозиції щодо покращення організації та проведення перекладацької практики.

Здобувачі освіти-практиканти зобов'язані:

- брати участь у настановній конференції, ознайомитися з програмою проходження перекладацької практики та вимогами до неї, включаючи звітну документацію;
- своєчасно розпочати практику, прибувши на базу практики;
- вивчити та дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки і внутрішнього розпорядку підприємства;
- виконати всі завдання практики відповідно до програми у повному обсязі;
- своєчасно подавати звіти про виконання програми практики керівнику від кафедри, включаючи всі необхідні документи.

Оскільки діяльність здобувачів освіти під час практики відповідає професійній діяльності перекладача, вони мають відповідати таким професійним вимогам: високий рівень знань іноземної мови, близький до білінгвізму, та глибоке розуміння культури носіїв цієї мови; уміння вільно користуватися рідною мовою у монологічних і діалогічних формах; навички роботи зі словниками, довідниками, картами, Інтернет-ресурсами та іншими джерелами інформації; активне володіння різними мовленнєвими жанрами і типами текстів; регулярне поповнення словникового запасу обома мовами; володіння технічними прийомами перекладу; а також професійне використання голосу та його правильне оформлення.

3. ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

Обов'язки керівників практики від кафедри

Діяльність керівників перекладацької практики від кафедри проходить у три етапи: початковий, основний та підсумковий. На початковому етапі вони виконують такі обов'язки: беруть участь у настановній конференції, ознайомлюють здобувачів освіти з програмою практики, призначають консультаційні дні, з'ясовують інформацію про бази проходження практики та консультують щодо ведення щоденника. Також рекомендують здобувачам освіти відповідне програмне забезпечення, словники та науково-технічну літературу.

На основному етапі керівники регулярно проводять консультації, під час яких здобувачі освіти отримують рекомендації щодо подолання труднощів перекладу, перевіряють чорнові варіанти перекладів, повторно оцінюють виправлені роботи та наступні частини перекладів у чорновому вигляді. Вони підтримують зв'язок із керівником практики від базового підприємства для забезпечення належних умов праці здобувачів освіти, матеріалів для перекладу, вирішення питань дисципліни, а також контролюють своєчасність і якість виконання здобувачами освіти поставлених завдань.

На підсумковому етапі керівники практики від кафедри зобов'язані провести повну перевірку перекладу, висловити зауваження та оцінити результати практики на основі звітної документації, відгуку керівника базового закладу та контрольного перекладу. Також вони мають перевірити правильність оформлення та якість звітних матеріалів, виставити оцінки за кожен їхній компонент, а також скласти характеристику роботи здобувача освіти під час практики і поставити загальну оцінку за її проходження.

Обов'язки керівників практики від підприємства

Керівники практики від базового підприємства зобов'язані організувати робоче місце для здобувача освіти-практиканта та забезпечити його матеріалами для перекладу. Вони мають провести інструктажі з правил техніки безпеки і охорони праці, а також ознайомити здобувачів освіти із профільною діяльністю підприємства, порядком оформлення перекладів та графіком консультацій. Крім

того, вони повинні забезпечити здобувачам освіти необхідне технічне обладнання, проводити консультації, вести записи у щоденнику (з власним підписом) щодо виконання перекладів, а по завершенню практики скласти відгук і оцінити роботу здобувачів освіти-практикантів.

4. ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Під час проходження перекладацької практики здобувач освіти виконує функції професійного перекладача під керівництвом досвідчених колег із базового закладу. За дорученням керівника підприємства, старшого менеджера або перекладача він перекладає спеціалізовані тексти, документацію компанії, листування з іноземними організаціями, а також каталоги, описи товарів, сертифікати, патенти тощо. Здобувач освіти своєчасно виконує письмові та усні переклади у повному або скороченому вигляді, забезпечуючи точність лексики, стилю і змісту відповідно до оригіналу, а також адекватність передачі наукових і технічних термінів. Він редагує переклади, систематизує їх, а також готує анотації та реферати. У процесі роботи здобувач освіти зіштовхується з лексичними, граматичними, жанрово-стилістичними труднощами, які потрібно подолати. Переклад включає обробку граматичної, лексичної, стилістичної, загальнотекстової та комунікативної інформації. Наприклад, граматики залежить від лексики: значення словосполучення може змінюватися залежно від слів у ньому, а лексика – від граматичних особливостей, що може призводити до створення нових лексико-семантичних варіантів слів.

Лексика і граматики тісно пов'язані з жанрово-стилістичними аспектами, оскільки до характеристик стилю належать частота використання певних слів та застосування конкретних граматичних форм і структур. Тому виділення лексичних, термінологічних і жанрово-стилістичних проблем перекладу як окремої сфери є досить умовним з теоретичної точки зору. В науково-технічному перекладі особливості лексики включають багатозначність слів і термінів, вибір відповідних словникових еквівалентів, особливості вживання загальнонародних

слів у технічних текстах, а також правильне застосування методів перекладу лексики, межі допустимих лексичних трансформацій, переклад неологізмів, аббревіатур, а також фальшивих друзів перекладача, таких як псевдоінтернаціоналізми, лексикалізовані форми множини іменників, омоніми, етноспецифічна лексика і етнонаціональні варіанти термінів, а також іншомовні слова і терміни.

Крім лексичних і граматичних труднощів, важливо враховувати й прагматичний аспект перекладацької діяльності. Прагматика перекладу – це широке поняття, яке охоплює не лише прагматичне значення слів, а й низку проблем, пов'язаних із різними рівнями розуміння повідомлень учасниками комунікації та їхнім трактуванням залежно від лінгвістичних і екстралінгвістичних факторів (фонових знань). За словами В.Н. Комісарова, прагматичний аспект розглядається з трьох точок зору: перша – передача прагматичних значень слів оригіналу; друга – прагматика як прагматичне значення конкретного акту перекладу; третя – прагматична адаптація перекладу для забезпечення адекватного комунікативного ефекту, що відповідає оригіналу. Перший пункт особливо стосується слів, що позначають національно-специфічні реалії.

Прагматична інформація під час перекладу безеквівалентної лексики, зокрема географічних назв, власних імен і культурно-побутових реалій, передається через транскрипцію й транслітерацію. Культурно-побутові реалії, зрозумілі для носіїв мови оригіналу, можуть бути малозрозумілими або зовсім незрозумілими для реципієнтів перекладу, оскільки вони мають інше комунікативне середовище та мовну картину світу. На семантичному рівні такі реалії передаються шляхом транслітерації/транскрипції. Процес перекладу має подвійний прагматичний характер: з одного боку, він орієнтований на оригінал у межах міжмовної комунікації, а з іншого – є мовленнєвим актом, спрямованим на конкретного рецептора. Головне завдання перекладу – досягти максимальної еквівалентності з оригіналом. Важливу роль відіграє комунікативна компетенція перекладача, яка допомагає визначити, коли застосовувати семантичний або

комунікативний переклад, причому останній має переваги при передачі національно-специфічних реалій.

Перекладацький аналіз тексту

Для успішного опрацювання будь-якого тексту потрібно не лише володіння іноземною мовою і предметною областю перекладу, а й уміння проводити попередній аналіз оригінального тексту. Основні етапи цього аналізу можна визначити так:

1. Визначення зовнішніх характеристик тексту, таких як автор, місце публікації, джерело та тип (наприклад, документ, наукова стаття, інструкція тощо), є важливим для обрання відповідної стратегії перекладу. На цьому етапі також слід врахувати вимоги замовника, особливо якщо від перекладача очікується обробка оригінального тексту.

2. Крім того, необхідно з'ясувати, хто створив цей текст і для якої аудиторії він призначений. Чітке визначення реципієнта впливає на вибір мовного матеріалу та стиль передачі. Також важливо встановити джерело – автора – для правильного відображення індивідуального стилю або, навпаки, збереження нейтральності та безособовості інформації.

3. Аналіз типу інформації у тексті передбачає визначення об'єктивних даних про зовнішній світ, таких як ім'я автора, назва компанії, товару, умови контракту тощо. Важливо враховувати термінологічну точність, застосовуючи відповідні терміни й еквіваленти у перекладі. Інформація оформлюється згідно з літературними нормами різних стилів. Якщо стильові особливості оригіналу важко визначити, слід дотримуватися нейтральної письмової норми. Оперативна інформація (розпорядження, вказівки) передається наказовим способом, конструкціями з семантикою необхідності й модальними дієсловами. Емоційна інформація, така як привітання або оцінки, має передаватися з урахуванням емоційної лексики та ділового етикету. Естетична інформація вимагає використання стилістичних засобів. Часто перекладач працює з текстами, що містять різні типи інформації.

4. З'ясування комунікативного завдання полягає у визначенні цілей тексту – передачі нової інформації, встановлення контакту або вираження думки. Це завдання може бути комплексним, і розуміння його компонентів допомагає перекладачу визначити пріоритети у процесі перекладу.

5. Визначення мовленнєвого жанру важливе для правильного оформлення перекладу. Риси окремих жанрів, таких як інтерв'ю або наукове повідомлення, зазвичай є інтернаціональними, мають свою історію та традиції, і перекладач зобов'язаний зберегти ці особливості під час роботи.

Після завершення перекладу необхідно його перевірити та оцінити. Якщо під час підготовки та перекладу перекладач контролював свою роботу, залишається лише технічна перевірка – зіставлення оригіналу та перекладу для переконання, що жодна частина тексту не пропущена. Потім слід оцінити стилістичну цілісність перекладу без участі оригіналу і внести необхідні правки. Мета такої оцінки – виявити дрібні стилістичні порушення, наприклад, повтори або невдалі сполучення слів. Якщо переклад планується публікувати, його потрібно пройти через літературне, наукове та видавниче редагування.

Використання інформаційних джерел

Для успішного виконання письмового перекладу важливо вміти ефективно користуватися різноманітними інформаційними джерелами, зокрема двомовними та тлумачними словниками, як загального, так і спеціалізованого характеру, а також довідниками, інструкціями та енциклопедіями. Особливим засобом здобуття необхідної інформації є Інтернет-ресурси. Окрім знань іноземної мови, перекладач повинен мати знання у відповідній галузі, щоб правильно зрозуміти зміст спеціалізованих статей, документів і звітів. Для цього спочатку вивчають вже існуючі матеріали на обох мовах, що містять інформацію про об'єкт, явище або процес. Здобувачі освіти мають отримувати такі матеріали від керівників практики, але також самі повинні проявляти ініціативу, користуючись довідниками, енциклопедіями та Інтернет-ресурсами. Інтернет дозволяє отримувати знання про різні сфери діяльності як мовою оригіналу, так

і мовою перекладу, що сприяє пошуку правильних лексичних і граматичних варіантів, а також вибору відповідного стилю мовлення. Використання пошукових систем може замінити традиційні словники та допомогти перевірити частотність і варіативність застосування слів і словосполучень.

Для пошуку інформації рекомендується використовувати пошукову систему www.google.com, оскільки вона має велику базу індексованих сайтів.

Фразовий пошук – це пошук точних фраз, словосполучень або цілих речень. Для перевірки слів із словника їх слід брати у лапки. Це дозволяє системі знаходити сайти, де зустрічається саме ця фраза або речення. Якщо результатів немає, слід спробувати інші варіанти перекладу, використовуючи інші словникові статті.

Перевірка коректності застосування прийменника. Знак «*» позначає пропущене слово. Наприклад, для пошуку висловлювання «зарахувати на рахунок» вводимо у пошук: «credit * the account». З отриманих результатів обираємо варіанти з прийменниками for, in або into, аналізуючи контекст. Найчастотнішим є варіант з «for» – близько 182 000 результатів, але аналіз контексту показує, що «credit» у цьому випадку означає «давати кредит». Варіанти з «into» і «in» мають відповідно 174 і 10 800 результатів, і контекст підтверджує правильність перекладу «зараховувати».

Ще один приклад – словосполучення «питна сода». За словником можливі варіанти – «sodium carbonate» і «soda ash». Аналіз контексту показує, що у хімічній промисловості переважає «soda ash», тоді як у побутовому використанні – «sodium carbonate».

Для перевірки частотності вживання словосполучень поза контекстом розглянемо переклад фрази «використовувати допінг» – use/take/do drugs. За результатами пошуку (use – 418 000, take – 343 000, do – 524 000 варіантів) можна зробити висновок, що у спортивній тематиці слово «drugs» найчастіше поєднується з трьома дієсловами з приблизно однаковою частотністю вживання.

Перевірка варіативності вживання словосполучень є важливою при перекладі, орієнтованому на конкретний варіант англійської мови (наприклад, США або Великої Британії). Для цього використовують пошукові системи, які

дозволяють здійснювати пошук на сайтах, що належать певній країні за доменним іменем. Це допомагає звужити кількість результатів і визначити правильний варіант застосування. Наприклад, команда для пошуку у Великій Британії виглядає так: «словосполучення» site:uk, а для інших країн – відповідно, us, ua тощо.

Глобальна мережа Інтернет може слугувати як повноцінний словник для перевірки словосполучень, їх частотності та варіативності, а також для пошуку відповідних прийменників у конкретних конструкціях. Це дозволяє знайти адекватні переклади, які використовують носії мови, і є особливо корисним для термінології у сферах права, техніки або фінансів. Однак у цій методиці є й недоліки: пошукова система відображає всі можливі варіанти, включно з орфографічними помилками, і результати потрібно ретельно аналізувати у контексті, що може зайняти додатковий час.

Комп'ютерні програми перекладацької пам'яті (CAT tools)

Однією з ключових вимог сучасного ринку перекладацьких послуг є практичні навички роботи з спеціалізованим програмним забезпеченням, яке називається CAT (Computer-aided translation) Tools. Основним компонентом будь-якого CAT-інструменту є Translation Memory – перекладацька пам'ять, що являє собою білінгвальну базу даних, у якій зберігаються оригінальні та перекладені мовні одиниці (від слова до речення і більше). Ці дані можуть бути сформовані під час перекладу або заздалегідь, що дозволяє перекладачу швидко обирати вже виконані варіанти й зменшувати час роботи.

Сучасні CAT-інструменти поділяють за принципом роботи на хмарні та офлайн-варіанти. До першої групи належать програми, що базуються на хмарних технологіях: весь процес роботи виконується на серверах розробника, а користувачу достатньо мати сучасний браузер і доступ до інтернету.

Прикладами хмарних CAT-інструментів є:

SmartCAT.ai – хмарний CAT від компанії ABBYY, що має безкоштовний базовий функціонал, дозволяючи ефективно працювати як самостійно, так і в команді над перекладацькими проектами будь-якої складності.

MateCat – ще один хмарний CAT з більш простим інтерфейсом та функціоналом, який також не вимагає придбання ліцензії для використання.

Другий тип – офлайн CAT-інструменти, що є пропрієтарним ПЗ і вимагають купівлі ліцензії. Їх принцип роботи базується на використанні обчислювальної потужності пристрою користувача. Вони мають більш гнучке та різноманітне функціональне забезпечення, наприклад, можливість створювати перекладацьку пам'ять з існуючих перекладів, завантажуючи файли та поєднуючи сегменти.

Зазвичай таке програмне забезпечення пропонує тестовий період, що дає можливість користувачам ознайомитися з його функціоналом перед придбанням. До найбільш популярних офлайн-інструментів належать:

SDL Trados Studio – система автоматизованого перекладу, створена у 1992 році та постійно вдосконалюється.

MemoQ – середовище автоматизованого перекладу, розроблене угорською компанією.

4. ПІДСУМКИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ: ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Після завершення терміну перекладацької практики здобувачі освіти зобов'язані подати звіт про виконання виробничої (перекладацької) практики. Вони мають зробити це протягом трьох днів, передаючи відповідну документацію керівникам практики від кафедри. Керівники перевіряють подані матеріали та оцінюють результати виконання практики.

Звітна документація складається з таких компонентів:

1. **Звіт** з перекладацької практики (див. додаток).
2. **Щоденник** практики, у якому потрібно заповнити всі розділи. Щоденник підписує керівник від кафедри практики англійської філології. У щоденнику виробничої практики міститься відгук керівника про роботу здобувача освіти.

3. **Словник**, що містить щонайменше 100 спеціалізованих термінів відповідно до галузі діяльності базової установи.

4. **Переклад** спеціалізованих текстів на аркушах формату А-4 (шрифт Times New Roman, кегль 14, міжрядковий інтервал одинарний, кількість рядків – 44-46). Обсяг перекладу відповідає навчальній програмі (10-15 тисяч друкованих знаків на тиждень практики). Оригінали текстів потрібно подавати у друкованому або електронному вигляді для перевірки.

Керівники від кафедри упродовж тижня перевіряють документацію, підраховують бали та ставлять оцінку у відомість та індивідуальний план здобувача освіти. Затримка подання звітної документації після встановленого терміну може призвести до зниження оцінки на 10 балів.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

На основі аналізу відгуку керівника базової установи щодо роботи здобувача освіти-практиканта, а також відповідності оформлення звітної документації встановленим вимогам, здобувачу освіти ставиться кінцева оцінка.

Виробнича (перекладацька) практика оцінюється за 100 бальною шкалою.

Під час оцінювання враховується:

- адекватність перекладу;
- точність передачі змісту;
- стилістична відповідність;
- мовна грамотність;
- уміння аргументувати перекладацькі рішення;
- рівень професійної рефлексії.

Таблиця оцінювання виробничої перекладацької практики

Студент: _____ Група: _____ Курс/Семестр: 4 курс, I семестр					
№	Компонент оцінювання	Критерії	Макс. бал	Оцінка здобувача освіти	Коментар керівника
1	Письмові переклади	Адекватність, точність, стилістична відповідність, логічність, правильність використання перекладацьких стратегій	40		
2	Редагування та аналіз перекладів	Якість редагування, глибина аналізу, коректність коментарів щодо труднощів	15		
3	Тематичний глосарій	Терміни коректні, структуровані, джерела зазначені, оформлення	15		
4	Щоденник практики	Повнота записів, рефлексія, консультації, обґрунтованість висновків	15		
5	Письмовий звіт	Логічність, обґрунтованість результатів, рефлексія, оцінка власної діяльності	15		
		Разом:	100		

Керівник практики від кафедри: _____

Дата оцінювання: _____

**Порядок переведення рейтингових показників успішності у
європейські оцінки ECTS**

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	Незадовільно	«незадовільно» (з обов’язковим повторним курсом)	F
35 – 59		«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 68	Задовільно	«достатньо» (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	E
69-74		«задовільно» (непогано, але із значною кількістю недоліків)	D
75 – 81	Добре	«добре» (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилко)	C
82-89		«дуже добре» (вище середнього рівня з кількома помилками)	B
90 – 100	Відмінно	«відмінно» (виконання з незначною кількістю помилок)	A

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко Т. М. Основи перекладознавства : навч. посіб. Київ : Либідь, 2011. 312 с.
2. Коломієць Л. В. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. для студентів-філологів. Вінниця : Нова книга, 2010. 328 с.
3. Козлова І. В. Перекладознавство : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Слово», 2011. 312 с.
4. Михайленко О. Науковий переклад як перспективна піддисципліна перекладознавства // Мовні і концептуальні картини світу, 2(78), 2025, с. 33–56.
5. Попович О. І. Основи перекладознавства. Львів : ПАІС, 2006. 256 с.
6. Ревзюк М. М., Науменко А. Ф. Основи перекладацької діяльності. Київ : Вид-во КНЛУ, 2010. 372 с.
7. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London ; New York : Routledge, 1992. 304 p.
8. Bassnett S. Translation Studies. 4th ed. London ; New York : Routledge, 2014. 200 p.
9. Hatim B., Mason I. Discourse and the Translator. London : Longman, 1990. 258 p.
10. Kalnychenko O., Chernovaty L. (eds.) Encyclopedia of Translation Studies. Vol. 2. Вінниця : Нова книга, 2020. 280 с.
11. Munday J. Introducing Translation Studies: Theories and Applications. 2nd ed. London ; New York : Routledge, 2008. 256 p.
12. Newmark P. A Textbook of Translation. London : Prentice Hall, 1988. 292 p.
13. Snell-Hornby M. Translation Studies: An Integrated Approach. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1988. 180 p.
14. Venuti L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. London ; New York : Routledge, 1995. 353 p.

ДОДАТОК А

**Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет
імені Лесі Українки**

Комплексний щоденник виробничих і навчальних практик

Студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет _____

Спеціальність _____

Основні положення практики

(витяг з Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти України № 93 від 8.04.1993 р.).

П.3.8. Студенти вищих навчальних закладів при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики одержати від навчального закладу консультації щодо оформлення усіх необхідних документів;
- вчасно прибути на практику;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики;
- вивчити й суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- нести відповідальність за невиконану роботу;
- вчасно скласти залік із практики.

П. 4.1. Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання.

Загальна і характерна форма звітності студентів за практику – це подання письмового звіту, підписаного й оціненого безпосередньо керівником від бази практики. Письмовий звіт разом з іншими документами, установленими навчальним закладом (щоденник, характеристика та інше), подається на рецензування керівнику практики від навчального закладу.

Звіт має містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, мати розділи з питання охорони праці, висновки і пропозиції, список використаної літератури та інші.

П. 4.2. Звіт із практики захищається студентом (з диференційованою оцінкою) в комісії. Комісія приймає залік у студентів на базах практики в останні дні її проходження або після практики. Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і залікову книжку студента за підписами членів комісії.

П. 4.3. Оцінка студента за практику враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії разом з його оцінками за результатами підсумкового контролю.

П. 4.4. Студенту, який не виконав програму практики без поважних причин, може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених вищим навчальним закладом. Студент, який востаннє отримав негативну оцінку з практики в комісії, відраховується з вищого навчального закладу.

Щоденник – основний документ студента під час проходження практики і зберігається на випускаючій кафедрі протягом усього терміну навчання студента в університеті.

Відгук керівника практики від факультету про роботу студента

Підпис керівника _____ “_____” _____ 20__ р.

Оцінка за практику _____

Члени комісії _____

Розпорядження на практику № 1

Студент _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

курс _____ група _____

направляється на _____ практику

(назва виробничої/навчальної практики)

у _____

(назва навчального закладу)

Термін практики з _____ 20__ р. по _____ 20__ р.

Керівник практики від факультету _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Наказ № _____ від _____ 20__ р.

М. П. _____ Декан факультету _____

Керівник від бази практики _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Інструктаж з техніки безпеки на базі практики пройшов(ла) _____

(підпис студента)

“ _____ ” _____ 20__ р.

Інструктаж провів _____

(підпис представника бази практики)

Календарний графік

[illegible]

Відгук про роботу студента та оцінка його діяльності

Керівник від бази практики _____

М. П.

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робочі записи здобувача освіти під час практики

проходження практики

[illegible]

Робочі записи студента під час практики

Відгук керівника практики від факультету про роботу студента

Підпис керівника _____ “ _____ ” _____ 20__ р.

Оцінка за практику _____

Члени комісії

_____	_____
_____	_____
_____	_____